

OCENA POZIOMU WIEDZY STUDENTÓW PIERWSZEGO I OSTATNIEGO ROKU STUDIÓW W UCZELNIACH WYŻSZYCH NA TERENIE ŁODZI NA TEMAT RKO U OSÓB DOROSŁYCH, DZIECI I NIEMOWLĄT

THE EVALUATION OF FIRST AND LAST YEAR UNIVERSITIES OF ŁÓDŹ STUDENTS' KNOWLEDGE ABOUT CPR PERFORMED ON ADULTS, CHILDREN AND INFANTS

Wioleta Wójcik, Marcin Cierniak, Krystyna Frydrysiak, Tomasz Gaszyński

Zakład Medycyny Ratunkowej i Medycyny Katastrof, Uniwersytet Medyczny w Łodzi

STRESZCZENIE

Wstęp. Szybka reakcja przypadkowego świadka zdarzenia i udzielenie pierwszej pomocy niejednokrotnie zwiększyło szanse przeżycia osoby poszkodowanej. Niestety brak wiedzy i chęci podjęcia takich działań wśród ludzi młodych jest poważnym problemem społecznym. Wiedza na temat udzielania pierwszej pomocy jest ciągle uaktualniana i rozpowszechniana w publikacjach, a warto ją przypominać i pogłębiać, by jak najlepiej udzielić pomocy, gdy będzie ona konieczna.

Cel. Celem pracy było porównanie poziomu wiedzy studentów pierwszego i ostatniego roku studiów, uczęszczających na państwowe uczelnie wyższe w Łodzi w roku akademickim 2012/2013, z zakresu podstawowych zabiegów resuscytacyjnych u osób dorosłych, dzieci i niemowląt.

Materiał i metody. Badaniu poddano 120 studentów z trzech państwowych uczelni wyższych na terenie Łodzi; narzędzie badawcze stanowił autorski kwestionariusz ankiety.

Wyniki. Poziom wiedzy studentów uczelni wyższych na terenie Łodzi z zakresu udzielania pierwszej pomocy i resuscytacji krążeniowo-oddechowej jest niezadowolający.

Wnioski. Badani studenci Uniwersytetu Łódzkiego i Politechniki Łódzkiej mają mniejszą wiedzę na temat RKO niż studenci uczęszczający na Uniwersytet Medyczny w Łodzi, dodatkowo wiedza studentów pierwszego roku studiów jest mniejsza w porównaniu z wiedzą studentów ostatniego roku. Różnice między wiedzą studentów pierwszego i ostatniego roku wynikają z wielu przyczyn, m.in. z małej ilości, braku zajęć dotyczących udzielania pierwszej pomocy lub z faktu, że zajęcia te są źle prowadzone.

Słowa kluczowe: pierwsza pomoc, RKO, wiedza studentów.

ABSTRACT

Introduction. The chances of survival of the injured person were often increased thanks to the fast reaction of random witness giving first aid. Unfortunately, young people are not willing and do not have enough knowledge to take such action, which is a serious social problem. The knowledge about first aid is constantly being updated and published, therefore it is worth to be refreshed and deepened in order to be able to give the best help if it is necessary.

Aim. The aim of the research was the comparison of students' knowledge about basic life support performed on adults, children and infants.

Material and methods. The researched group consisted of 120 first and last year students attending three different state universities in Łódź in the 2012/2013 academic year. The authorial questionnaire was used as a research instrument.

Results. The level of knowledge of state universities students in Łódź about giving first aid and cardiopulmonary resuscitation is unsatisfactory.

Conclusions. Researched students of Medical University of Łódź have better knowledge about CPR than students of University of Łódź and Łódź University of Technology, moreover last year students' knowledge is better than knowledge of first year students. Differences between first and last year students arise from many reasons including little number, lack or bad leading of classes about giving first aid.

Keywords: first aid, CPR, students' knowledge.

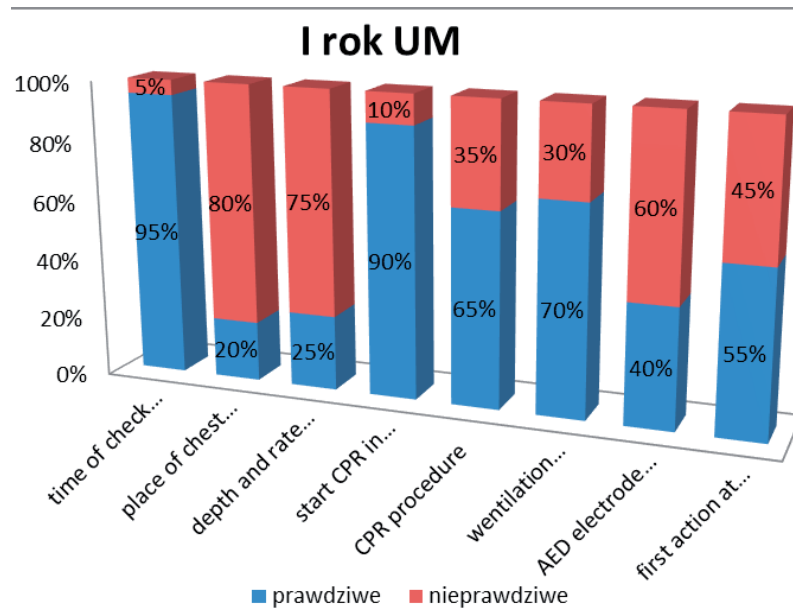
Wstęp

Szybka reakcja i pomoc udzielona przez przypadkowego świadka na miejscu zdarzenia niejednokrotnie decyduje o zwiększeniu szans na przeżycie poszkodowanego. Niezmiernie ważna dla każdego człowieka jest umiejętność i chęć udzielania pierwszej pomocy podczas NZK. Wiedza na ten temat jest uaktualniana co 5 lat i rozpowszechniana w publikacjach – *Wytycznych Europejskiej Rady Resuscytacji*. Ważne jest więc, aby nieustannie uaktualniać wiedzę

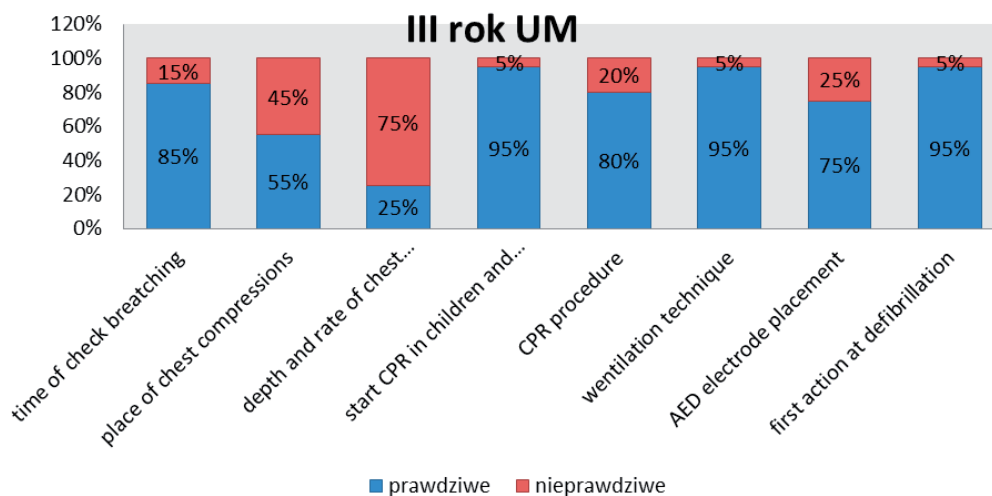
na temat udzielania pierwszej pomocy zgodnie z powyższymi wytycznymi. Celem pracy było porównanie poziomu wiedzy studentów państwowych uczelni wyższych w Łodzi w roku akademickim 2012/2013. Jednocześnie porównano wiedzę studentów pierwszego i ostatniego roku studiów na poszczególnych uczelniach wyższych. Ocena ta dotyczy podstawowych zabiegów resuscytacyjnych u osób dorosłych, dzieci oraz niemowląt. Inspiracją podjęcia tematu była chęć uzyskania odpowiedzi na

Tabela 1. Prawidłowe odpowiedzi studentów

	UM	UŁ	PŁ
Miejsce uciskania klatki piersiowej u osób dorosłych	38%	35%	0%
Częstość i głębokość uciskania klatki piersiowej u osób dorosłych	25%	8%	5%
Głębokość uciskania klatki piersiowej u dzieci i niemowląt	78%	53%	45%
Technika wentylacji oddechów ratowniczych u niemowląt	83%	25%	0%
Prowadzenie RKO u dziecka w przypadku, gdy nie mamy możliwości wezwania pomocy	73%	43%	20%

Rycina 1. Odpowiedzi studentów pierwszego roku Uniwersytetu Medycznego w Łodzi

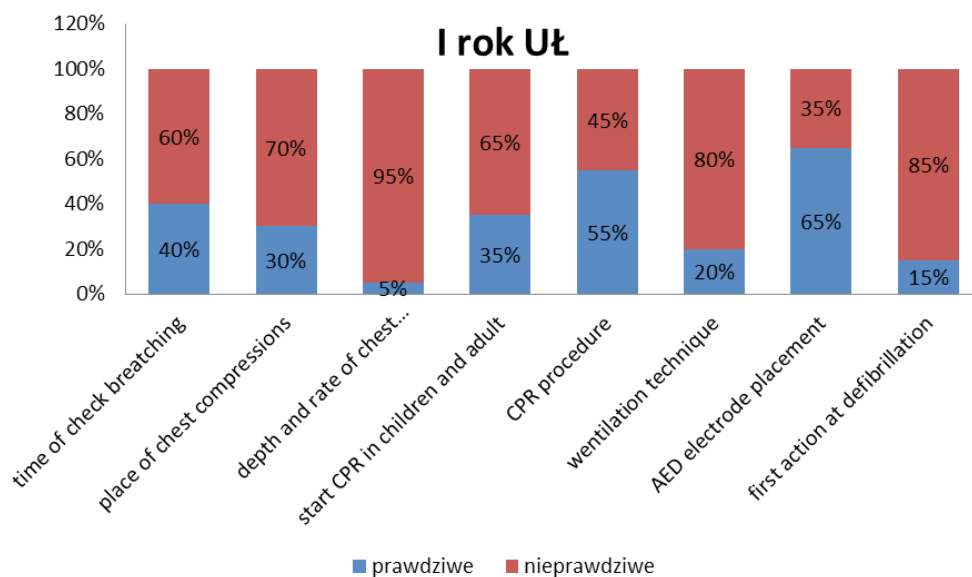
Rycina 2. Odpowiedzi studentów trzeciego roku Uniwersytetu Medycznego w Łodzi

pytania, czy studenci mają odpowiedni poziom wiedzy, aby samodzielnie podjąć czynności resuscytacyjne w ramach pierwszej pomocy zgodnie z aktualnie obowiązującymi standardami.

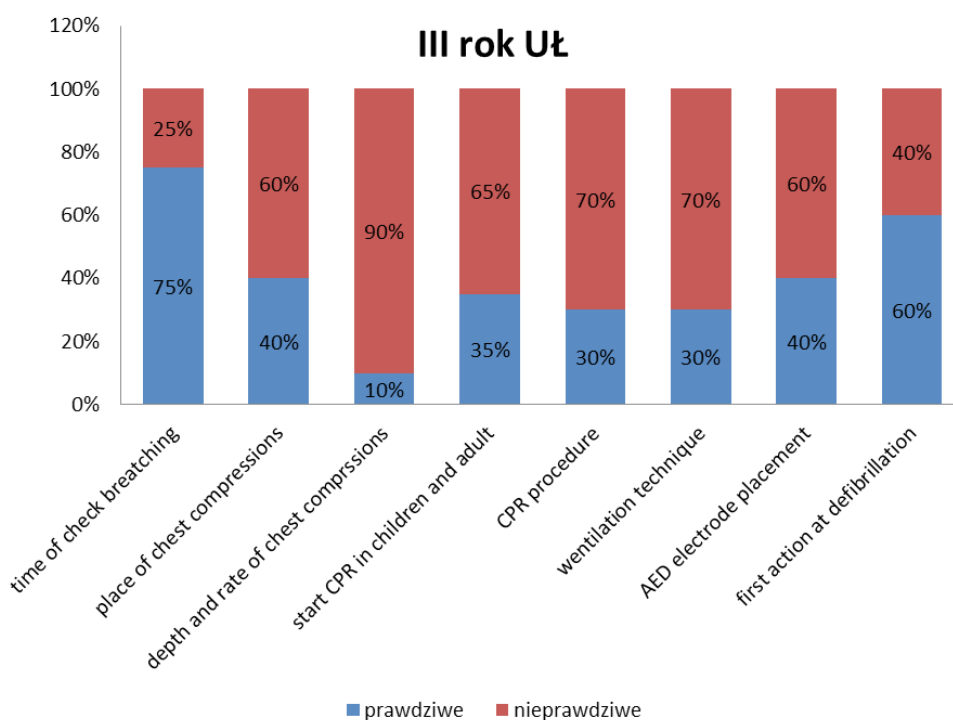
Materiał i metody

Narzędziem badawczym był autorski kwestionariusz ankiety składający się z dwóch części. Pierwsza to pytania dotyczące poziomu wiedzy studentów na temat resuscyta-

cji krążeniowo-oddechowej u osób dorosłych, dzieci i niemowląt oraz pytania oceniające kształcenie w czasie toku studiów. Kwestionariusz ankiety wielokrotnego wyboru zawiera 25 pytań sformułowanych w formie zamkniętej oraz otwartej. Druga część to metryczka składająca się z 5 pytań dotyczących danych osobowych niezbędnych wyłącznie do analizy statystycznej. W badaniach uczestniczyło 120 studentów z trzech państwowych uczelni wyższych na terenie Łodzi: Uniwersytetu Łódzkiego, Politechniki

Rycina 3. Odpowiedzi studentów pierwszego roku Uniwersytetu Łódzkiego

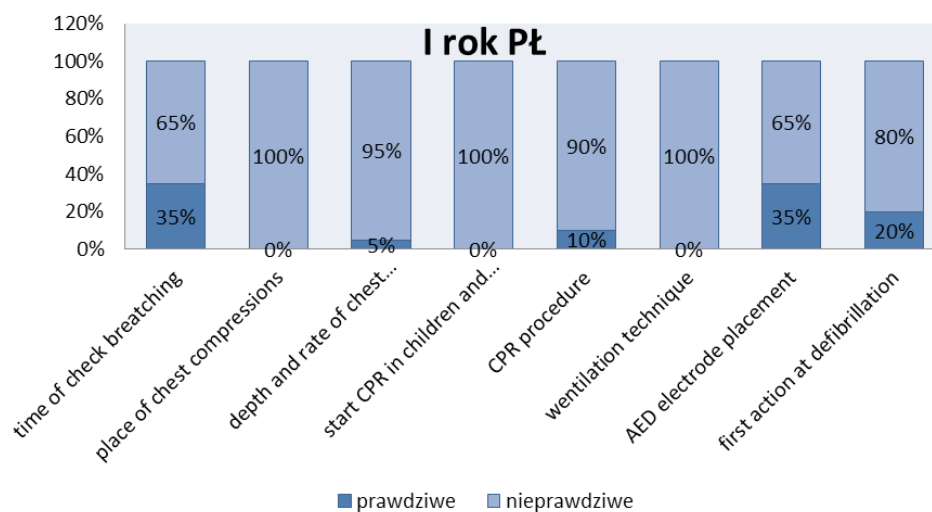
Rycina 4. Odpowiedzi studentów trzeciego roku Uniwersytetu Łódzkiego

Łódzkiej oraz Uniwersytetu Medycznego. Byli to studenci ostatniego i pierwszego roku studiów. Poszczególne kierunki, które wzięto pod uwagę w trakcie prowadzenia badań, to: ratownictwo medyczne, pielęgniarstwo, pedagogika, mikrobiologia, informatyka oraz mechatronika. Do opracowania wyników użyto programu Ms Excel 2010.

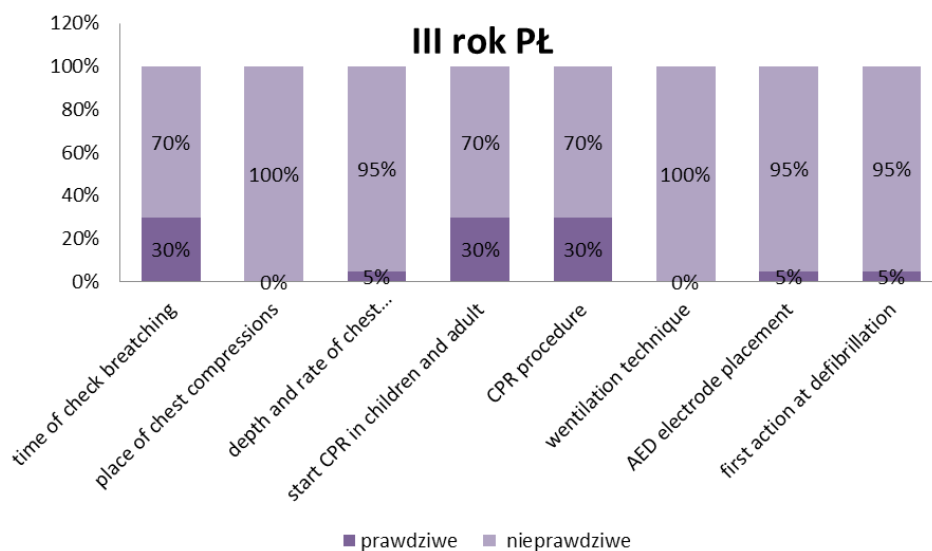
Wyniki

Spośród 120 studentów ponad połowa była świadkiem wykonywania RKO. Niepokojącym faktem jest to, że zaledwie 23% ankietowanych na pytanie „Czy potrafiłbyś wy-

konać RKO, gdyby zaistniała taka konieczność?” odpowiedziało „zdecydowanie tak”, a 34% ocenia, że „raczej tak”. Wśród wszystkich studentów zaledwie 40% potrafiło wskazać prawidłowe etapy postępowania z nieprzytomnym poszkodowanym zgodnie z *Wytycznymi Europejskiej Rady Resuscytacji 2010*. Wiedza ta najslabiej wypadła na Politechnice Łódzkiej (3%), nieco lepiej na Uniwersytecie Łódzkim (53%). Najlepiej odpowiedzieli ankietowani z Uniwersytetu Medycznego (65%), jednakże wynik ten nie jest zadowalający. Ocenę oddechu u osoby nieprzytomnej w normotermii sprawdzamy przez 10 sekund, takiej

Rycina 5. Odpowiedzi studentów pierwszego roku Politechniki Łódzkiej

Rycina 6. Odpowiedzi studentów trzeciego roku Politechniki Łódzkiej

odpowiedzi udzieliło 60% wszystkich respondentów. Niepokojące jest to, iż zaledwie 24% wszystkich ankietowanych odpowiedziało dobrze na pytanie dotyczące miejsca uciskania klatki piersiowej u osoby dorosłej. Jeszcze mniej, bo 13%, ankietowanych wskazało poprawną głębokość i częstotliwość ucisku klatki piersiowej. Pytania dotyczące RKO u dzieci i niemowląt również pokazały braki w wiedzy studentów. Najlepiej odpowiadali studenci Uniwersytetu Medycznego, czego można było się spodziewać, jednak wyniki nie są zadowalające. Większa część studentów, bo aż 93%, zna numer alarmowy na Pogotowie Ratunkowe. Studenci znają stosunek uciśnień klatki piersiowej do wdechów u osoby dorosłej. W 83% ankietowani potrafili wskazać prawidłową odpowiedź dotyczącą długości czasu prowadzenia RKO. Pytanie o ucisk klatki piersiowej i technikę wentylacji u niemowląt nie stanowiło problemu dla respondentów. Ponad połowa (61%) studentów wie,

co to jest AED, jednak wiedza na temat samego użycia tego urządzenia jest niska. Studenci nie wiedzą, czy mają prawo samemu wykonać defibrylację za pomocą AED. Zaledwie 21% ankietowanych odpowiedziało „zdecydowanie tak”, a 19% uważa, że „raczej tak”. Zaledwie 42% ankietowanych udzieliło prawidłowej odpowiedzi na pytanie dotyczące sposobu i miejsca przyklejenia elektrod AED na klatce piersiowej. Porównując poziom wiedzy studentów pierwszego i trzeciego roku studiów, widać, że większą wiedzę mieli studenci roku trzeciego.

Dyskusja

Wiedza i umiejętności przypadkowego świadka zdarzenia wielokrotnie decydują o przeżyciu poszkodowanego, a nawet o wypisie ze szpitala. Poziom wiedzy na temat RKO jest zdecydowanie większy u osób uczęszczających na Uniwersytet Medyczny w Łodzi niż studentów Uniwersytetu

Łódzkiego czy Politechniki Łódzkiej, niestety nie jest on satysfakcjonujący i oscyluje w granicach 60–70%. Wynik badania znajduje potwierdzenie w badaniu przeprowadzonym przez innych autorów [8, 9, 11, 12]. Wśród badanych studentów uczelni wyższych w Łodzi świadkiem wykonywania RKO było aż 59%, z czego 41% wykonywało RKO. W badaniu Wiśniewskiego jedynie 22% zapytanych nauczycieli [6] przyznało, że udzielało wcześniej pierwszej pomocy, a badanie społeczeństwa polskiego przeprowadzone przez Podlewskiego ukazało, że aż 88% osób nie miało okazji udzielić pierwszej pomocy [11]. Przeważająca liczba zbadanych studentów (93%) zna numery alarmowe. Zaledwie 24% studentów określa zajęcia z udzielania pierwszej pomocy jako „zdecydowanie praktyczne”, nieco więcej, bo 41%, ankietowanych uznało takie zajęcia za „raczej praktyczne”. Prowadzenie zajęć jedną metodą, w mało interesujący sposób może wpływać na tak niskie wyniki. Wykład to najpopularniejsza, a jednocześnie najmniej skuteczna metoda nauczania [6]. Wyniki uzyskane przez studentów z Uniwersytetu Łódzkiego, którzy mieli zajęcia w postaci 30 godzin wykładów, potwierdzają tę tezę. W nauczaniu podstawowych zabiegów resuscytacyjnych udowodniono, iż kształcenie za pomocą metody czterech kroków jest skuteczniejsze niż sam pokaz z instruktą [10]. Większość (72%) wszystkich respondentów jest za tym, by zajęcia z pierwszej pomocy i RKO były obowiązkowe na studiach, co potwierdza, że chcą oni pogłębiać wiedzę na ten temat. Nieco ponad połowa (57%) respondentów uważa, iż potrafiłaby wykonać RKO, gdyby zaistniała taka konieczność. Prawidłowej oceny oddechu u poszkodowanego nieprzytomnego potrafiła dokonać nieznacznie więcej niż połowa ankietowanych. Większa część respondentów potrafiła wskazać prawidłowy stosunek liczby uciśnień klatki piersiowej do liczby oddechów u osoby dorosłej. Dane te korelują z badaniami opublikowanymi w artykule Grześkowiak i wsp. [8]. Niepokoi fakt, iż tylko 24% studentów zna miejsce prawidłowego ułożenia rąk na klatce piersiowej podczas wykonywania zewnętrznego masażu serca, a jedynie 13% respondentów potrafi wskazać głębokość i częstotliwość, z jaką powinniśmy uciskać klatkę piersiową u osoby dorosłej. Potwierdzenie badań własnych stanowi artykuł Grześkowiak i wsp. pt. *Brak dostatecznej wiedzy personelu szpitalnego dotyczącej bezprzryądowej resuscytacji* [8]. Mało zadowolające wyniki uzyskaliśmy, zadając pytania dotyczące resuscytacji krążeniowo-oddechowej u dzieci i niemowląt. Badani studenci wykazali się niskim poziomem wiedzy dotyczącym wyboru techniki wentylacji u niemowląt, jedynie 36% udzieliło prawidłowych odpowiedzi. Zaledwie 48% respondentów prawidłowo rozpoczęłoby RKO u dziecka i osoby nieprzytomnej wycią-

gniętej z wody. Na pytanie „Znajdujesz się sam/a w parku bez telefonu komórkowego i zauważasz dziecko, które jest nieprzytomne i nie oddycha, co robisz?” 45% udzieliło prawidłowych odpowiedzi. Głębokość uciskania klatki piersiowej zna 58% ankietowanych. Uzyskane wyniki potwierdzają opinię Grześkowiak i wsp. [9]. Ogromny nacisk w czasie kształcenia z udzielania pierwszej pomocy i RKO należy kłaść na prawidłową technikę, miejsce ułożenia rąk, częstość i głębokość uciskania klatki piersiowej, zaś u dzieci poza wyżej wymienionymi również na technikę wentylacji oraz czasu trwania RKO. Brak wiedzy w tych aspektach zmniejsza szansę poszkodowanego nie tylko na wypis ze szpitala, ale przede wszystkim na przeżycie. W kontekście mechanizmów zatrzymania krążenia ważną rolę odgrywa wczesne użycie AED. Próba badana wykazała, że 61% wie, czym jest AED, a jedynie 42% potrafi określić miejsce przyklejenia elektrod. Pocięającym faktem jest to, iż dość duży odsetek respondentów wie, jak długo należy prowadzić RKO u dorosłych. Według respondentów zajęcia z udzielania pierwszej pomocy i RKO powinny być obowiązkowe na studiach. Wnioski, jakie nasuwają się na podstawie wyników badań i powyższych rozważań świadczą niestety o niezadowalającej wiedzy studentów na temat udzielania pierwszej pomocy i RKO. Różnice między wiedzą studentów poszczególnych uczelni wynikają z programu nauczania, formy przeprowadzonych zajęć, ilości godzin, a także stosowania praktycznych metod kształcących umiejętności. Należałoby zastanowić się nad tymi aspektami w celu uzyskania efektywnego nauczania pierwszej pomocy.

Wnioski

1. Poziom wiedzy studentów w próbie badanej dotyczącej resuscytacji krążeniowo-oddechowej jest niezadowalający.
2. Studenci Uniwersytetu Medycznego w Łodzi mają większą wiedzę na temat RKO niż studenci Uniwersytetu Łódzkiego i Politechniki Łódzkiej.
3. Wiedza zbadanych studentów ostatniego roku studiów jest większa od wiedzy studentów pierwszego roku.
4. Różnice między wiedzą studentów pierwszego i ostatniego roku studiów na Politechnice Łódzkiej i Uniwersytecie Łódzkim są niewielkie i prawdopodobnie mają związek z małą ilością lub brakiem prowadzenia zajęć na temat udzielania pierwszej pomocy.

Oświadczenia

Oświadczenie dotyczące konfliktu interesów
Autorzy deklarują brak konfliktu interesów.

Źródła finansowania
Autorzy deklarują brak źródeł finansowania.

Piśmiennictwo

1. Andres J. Podstawowe zabiegi resuscytacyjne u osób dorosłych oraz zastosowanie automatycznych defibrylatorów zewnętrznych (AED). Kraków: Polska Rada Resuscytacji; 2010. s. 2–21.
2. Andres J. Wytyczne resuscytacji. 2010. Kraków: Polska Rada Resuscytacji; 2011.
3. Flake F, Runggaldier K. Ratownictwo medyczne. Procedury od A do Z. Wrocław: Elsevier Urban & Partner; 2013, wyd. 1.
4. Jakubaszko J. ABC resuscytacji zgodne z Wytycznymi ERC 2010. Wrocław: Wydawnictwo Medyczne; 2012, wyd. 2.
5. Jakubaszko J. Nagłe zagrożenia zdrowotne u dzieci. Postępowanie ratunkowe. Wrocław: MedPharm; 2010, wyd. 1.
6. Taraszkiewicz M. Metody aktywizujące procesy uczenia się w szkole. Internetowy magazyn CODN. 2005;1:1.
7. Wiśniewski J, Majewski WD. Ocena poziomu wiedzy nauczycieli szkół ponadgimnazjalnych w zachodniopomorskim na temat pierwszej pomocy medycznej. Roczniki Akademii Medycznej w Szczecinie. 2007;52(2):114–123.
8. Grześkowiak M, Bartkowska-Śniatkowska A, Rosada-Kuraszewska J, Puklińska K. Personel medyczny szpitala pediatrycznego nie ma wystarczającej wiedzy dotyczącej prowadzenia bezprzrytowej resuscytacji krążeniowo-oddechowej. Anestezjol Intens Ter. 2009;XLI(3):155–158.
9. Grześkowiak M. Personel medyczny szpitala pediatrycznego nie ma wystarczającej umiejętności prowadzenia resuscytacji krążeniowo-oddechowej. Anestezjol Intens Ter. 2009;XLI(4):234–237.
10. Frydrysiak K. Ewaluacja sumatywna pomiaru dydaktycznego w aspekcie dwóch różnych metod nauczania resuscytacji, słuchaczy policealnej szkoły RM. Med Intens Rat. 2005;8(2).
11. Podlewski R. Udzielanie pierwszej pomocy w społeczeństwie polskim – raport z badań. W: Konieczny J (red.). Systemy komunikacji. Logistyka i dydaktyka w ratownictwie. Materiały przedstawione podczas sesji naukowej VI Forum Ratownictwa w Inowrocławiu. Inowrocław: 2001. s. 275–297.
12. Strzyżewska K, Mędrzycka-Dąbrowska W, Dąbrowski S, Basiński A. Ocena poziomu wiedzy studentów aglomeracji trójmiejskiej z zakresu udzielania pierwszej pomocy. Anestezjologia i Ratownictwo. 2012;6:41–52.

Zaakceptowano do edycji: 2016-04-12
Zaakceptowano do publikacji: 2016-04-28

Adres do korespondencji:

Marcin Cierniak
Zakład Medycyny Ratunkowej i Medycyny Katastrof
Uniwersytet Medyczny w Łodzi
ul. Pomorska 251, 92–213 Łódź
tel.: 792 335 325
e-mail: marcin.cierniak@umed.lodz.pl